

Koulutusrakenteiden uudistaminen – vastaaminen sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmän muuttuviin tarpeisiin

Suomessa on meneillään sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistus. Sen keskeisenä tavoitteena on turvata laadukkaat ja kustannustehokkaat palvelut, parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja sekä turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti. Palvelurakennemuutoksen rinnalla on esitetty tarve kehittää sosiaali- ja terveysalan tutkintokoulutusta ja jatkuvaa oppimista. Tarpeen taustalle on esitetty työelämälähtöinen huoli sosiaali- ja terveysalojen työntekijöiden urapoluista sekä alojen veto- ja pitovoimasta. Koulutuksen näkökulmasta huolena ovat olleet koulutuspolkujen pituudet, saman tasoisten koulutusten päällekkäisyydet, harjoittelumahdollisuuksien puutteet sekä sekava tutkintoa täydentävä koulutustarjonta.

Osaamisella soteen -hankkeen loppuraportissa (OKM 24, 2019) on tehty esitykset koulutuksen kehittämiseksi. Sen mukaisesti sosiaali- ja terveysalan korkeakoulututkintojen ja jatkuvan oppimisen rakennetta tulee uudistaa, erikoistumiskoulutuksen tulisi olla entistä kannustavampaa ja koulutustarjonnan entistä tunnistettavampaa sekä vastata entistä paremmin työelämän tarpeisiin. Koulutusrakenteiden tulisi myös reagoida aiempaa joustavammin ja nopeammin työelämän osaamistarpeisiin. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat asettaneet Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittäminen - SOTEKO-hankkeen (2021–2023) (OKM029:00/2021) alempiin ja ylempiin korkeakoulututkintoihin johtavan koulutuksen ja niitä täydentävän korkeakoulutuksen kehittämiseksi. Tavoitteena on erityisesti työelämän tarpeisiin vastaaminen sekä tutkintoon johtavissa että jatkuvan oppimisen (mukaan lukien erikoistumiskou-

lutusten) koulutuksissa. Hankkeessa arvioidaan myös, miten Osaamisella soteen -hankkeessa tunnistettuihin osaamisen kehittämistarpeisiin vastataan uudistamalla koulutusrakenteita sekä kehittämällä koulutuksen ja työelämän oppimispolkuja, pedagogisia ratkaisuja ja oppimisympäristöjä. Lisäksi kehittämistarpeita tarkastellaan harjoittelun laadun, saatavuuden, oppimisympäristöjen ja pedagogisten ratkaisujen näkökulmista. Varsinaisen hankkeen lisäksi on perustettu erilaisia alatyöryhmiä valmistelemaan kannanottoja hankkeen työryhmälle. Työryhmä tulee tekemään ehdotuksia sekä sosiaali- että terveysalan koulutuksen rakenteiden muutostarpeista ja vetovoiman kasvattamisesta.

Meneillään oleva koulutusrakennemuutistus on jatkumoa aiemmin toteutetuille kansallisille uudistuksille, joilla on pyritty vastaamaan muuttuneeseen työelämän ja palvelun tarpeeseen. Sekä tutkinto- että täydennyskoulutuksen keskeinen tavoite on tuottaa osaamista, jolla voidaan vastata sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiskunnalliseen tavoitteeseen ja siten taata kansalaisten hyvän hoidon ja palvelun toteutuminen. Tämän lisäksi koulutuksen menestyksen osoituksena voidaan pitää opiskelijoiden sijoittumista työelämään ja siten vastaavan työelämän tarpeisiin. Palvelurakennemuutistus – asiakaslähtöisyys, integraatio, saumattomat ja saavutettavat palvelut – perustellusti edellyttävät paitsi koulutusten sisältöjen, myös koulutusrakenteen uudelleen tarkastelua. Vaikka kansallisesti tarkasteltuna sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten osaamisen on todettu olevan työelämävastaavaa, muuttuva työelämä ja esimerkiksi globaali työvoimapula edellyttävät koulutuksen jatkuvaa arviointia.

Yliopistokoulutuksen osalta koulutusra-
kenneuudistus kytkeytyy yliopiston perusteh-
tävään ja kansainväliseen vertailtavuuteen.
Yliopiston tehtävänä on myös sosiaali- ja ter-
veysalalla vapaan tutkimuksen sekä tieteelli-
sen tiedon edistäminen sekä tutkimukseen
perustuvan ylimmän opetuksen toteuttami-
nen. Nykyrakenteessa vain noin 5 % perus-
koulutuksen saaneista jatkavat yliopistotasoi-
seen koulutukseen. Palvelurakenneuudistuk-
sessa on kuitenkin ilmeinen tarve paitsi joh-
tamis- ja koulutusosaamiselle myös tutkimus-
osaamiselle sekä tiedeperustaiselle kliinisel-
le osaamiselle. Näiden varmistaminen on
huomioitava kehitettäessä tutkinto- ja koulu-
tusrakennetta. Koulutusrakenteen näkökul-
masta tarkastelu on kohdistunut erityisesti
kandidaatin tutkintoon, joka on kansainväli-
sessä EQF (European Qualification Frame-
work) järjestelmässä asetettu samaan eli kuu-
denteen tasoon ammattikorkeakoulun perus-
tutkintojen kanssa. EU-direktiivien mukaan
yksilön ei tulisi olla tarpeen suorittaa kahta
saman tasoista tutkintoa, vaikka koulutuksil-
la ja tutkinnoilla olisi erilaiset sisällöt ja ta-
voitteet, mutta sama luokitus. Erityisesti ter-
veysalan perustutkinnosta on todettu puut-
tuvan tutkimuksellisia koulutussisältöjä, jotka
tukisivat tieteellistä päättelyä, tutkimusmeto-
diikan riittävää ymmärrystä ja niiden muka-
na abstrahointitaitojen kehittymistä. Toinen
haaste ovat ylempien ammattikorkeakoulu-
tutkintojen suhde yliopiston maisteritutkin-
toon. Koulutuksilla on saman suuntaisia fo-
kuksia, mutta tarkastelutapa suhteessa tieteel-
lisyyteen on erilainen. Lisäksi työelämässä on
ollut epätietoisuutta ylempien ammattikor-
keakoulututkintojen roolista.

Työelämän ja toimintaympäristön muutok-
siin vastaaminen koulutusrakenneuudistuk-
sella on toivottavaa ja tavoiteltavaa. Tämä voi
sisältää paitsi tutkintorakenteiden muutoksia
myös esimerkiksi sosiaali- ja terveysministe-
riön (2021) jo esittämiä, ajantasaisia uuden-
laisten erikoistumiskoulutusten kehittämistä.
Työelämä- ja toimintaympäristömuutosten li-
säksi koulutusten kehittämiseen vaikuttaa
kuitenkin keskeisesti tutkintojen tieto- ja tie-
deperusta. Sen perusteella työelämää ja pal-
veluita voidaan kehittää paitsi pitkäjänteises-
ti, myös ennakoivasti. Koulutuksen kehittä-
mistyö tulisi tapahtua tiiviissä ja vastavuoroi-
sessa yhteistyössä yliopistojen ja ammattikor-
keakoulujen kanssa. Koulutusrakenteessa on
jatkossakin varmistettava, että se tuottaa riit-
tävän määrän tutkimus- ja sen implementaa-
tiokoulutusta sosiaali- ja terveydenhuollon
vaativiin kliinisiin, sekä koulutus-, johtamis-
ja tutkimustehtäviin.

Sanna Salanterä

TtT, professori, Turun yliopisto,
hoitotieteen laitos,
ylihoitaja (sivuvirka) TYKS

Maria Kääriäinen

TtT, professori, Oulun yliopisto,
hoitotieteen ja terveyshallintotieteen tutki-
musyksikkö, ylihoitaja (sivuvirka) PPSHP

Mari Kangasniemi

TtT, professori, Turun yliopisto,
hoitotieteen laitos,
Satakunnan sairaanhoitopiiri

LÄHTEET

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). (2019) Tutkintoon
johtavan koulutuksen kehittäminen tukemaan sosi-
aali- ja terveyspalvelujen uudistamista. Opetus- ja
kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:24. PDF-julkaisu.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161661/OKM_24_2019_Tutkintoonjohtava-koulutus.pdf?sequence=4&isAllowed=y (23.5.2022)

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). (2021) Sosiaali-
ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittäminen
-hanke (OKM029:00/2021). <https://okm.fi/en/project?tunnus=OKM029:00/2021> (23.5.2022)